

Jdi, a stejně jednej i ty!: Boží zákon a milosrdenství

Kdo je můj bližní? Na tuto otázku, položenou jedním znalcem Zákona, odpovídá Pán podobenstvím o milosrdném Samaritánovi. Otevírá tak před ním – a před námi – obzor blahoslavenství, která ukazují hloubku Božího zákona. Nový redakční článek o milosrdenství.

24.02.2019

Jednou se jistý znalec Zákona přišel Pána zeptat, co dělat, aby dostal věčný život. Ve skutečnosti však chtěl vyzkoušet Pánovu pravověrnost: očividně totiž nevěděl, co si o Mistru z Nazareta myslet.[1] Pánovi to však nevadilo; přistoupil na rozhovor a na otázku odpověděl otázkou: „Co je psáno v Zákoně? Jak tam čteš?“[2] Znalec Zákona odpověděl slovy modlitby *Shemá Israel, Slyš, Izraeli*, kterou se každý Izraelita učí již odmala: „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou silou i celou svou myslí.“[3] A slovy z knihy Leviticus dodal: „A svého bližního jako sám sebe.“[4] Protože na těchto dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci,[5] řekl mu Pán: „Správně jsi odpověděl. To dělej a budeš žít.“[6] Znalec Zákona neočekával, že jeho otázka bude zodpovězena s tak odzbrojující jednoduchostí. „Chtěl se ospravedlnit,“[7] a tak Pánu položil ještě jednu otázku: „A kdo je můj

bližní?“[8] Pán neztratil trpělivost; chtěl získat jeho důvěru, a tak se prostým a zároveň slavnostním způsobem obrátil k jeho srdci (a s ním k srdci lidí všech dob) a pověděl mu podobenství o milosrdném Samaritánovi.

Stát se bližním

V nešťastníkovi, který byl přepaden na cestě z Jeruzaléma do Jericha, spatřovali církevní otcové Adama a sním – protože Adam znamená „člověk“ – i celé lidstvo sužované svým hříchem, naším hříchem. V dobrém Samaritánovi zase viděli Ježíše, který nás přichází trpělivě léčit poté, co kolem nás bez povšimnutí přešli ti, kteří ve skutečnosti nebyli schopni přinést světu spásu. On naopak spásu přinést může a chce. Takto si představuje Pánovo setkání s Adamem – a potažmo s každým z nás – po jeho sestupu do pekel jedna prastará a

krásná homilie: „Já jsem tvůj Bůh, který se pro tebe a pro všechny, kdo se z tebe narodí, stal tvým dítětem. Pravím ti, že mám moc oznámit spoutaným: „Vyjděte ven!“ A těm, kdo jsou v temnotách: „Budte osvíceni!“ A těm, kdo spí: „Vstaňte!“[9] Ti všichni jsou voláni, aby s Ježíšem přinášeli lidem spásu – aby byli milosrdnými Samaritány, jeho pomazanými: křesťany. Jako jejich Pán mají i oni obvazovat lidem rány a vlévat do nich *olej a víno*.[10] Až do návratu Samaritána mají být dobrými hostinskými. „Tím hostincem je, jak si můžete povšimnout, církvev. Je nyní hostincem, protože žijeme jen na chvíli. Domovem, z nějž už nikdy neodejdeme, se stane, teprve až ve zdraví dojdeme do nebeského království. Mezitím s radostí přijímáme léčbu v hostinci.“[11]

Takový je horizont, který chce Pán otevřít před znalcem Zákona – a

vlastně před všemi křesťany a všemi lidmi. Nevytýká mu jeho úzkoprsost, ale vede ho nejprve k zamyšlení a pak ke snění: „Jdi (...) a jednej stejně.“[12] Evangelijní vyprávění bývají často stručná, a proto je dobré při jejich četbě nespěchat. Odpověď na Ježíšovu otázku „Kdo se zachoval jako jeho bližní?“ je jistě jasná: „Ten, kdo s ním měl soucit.“[13] Jasně naopak není, *proč* Pán tuto otázku, kterou mění úhel pohledu znalce Zákona, vlastně klade: „Ježíš mění úhel pohledu: nejde o to vidět v druhém svého bližního, ale o to být schopen stát pro druhého bližním.“[14] Na postoj, který úzkoprse vymezuje oblast, v níž lze konat dobro – např. zvažováním, jestli ostatní patří do mé skupiny, jestli mi oplatí mou službu –, Pán odpovídá tím, že nás zve, abychom pozvedli zrak a stali se pro druhé bližními.

Slovo *bližní* už neslouží jen k vymezování určitého druhu lidí, kteří si zasluhují mou pozornost, a stává se vlastností srdce. Boží výchovný způsob otázku „Komu činit dobro“ obrací a přeměňuje. To, co bylo v rabínských školách předmětem diskuze a kazuistik – kde jsou mé hranice, kam až mám ve svém soucitu zajít –, se stává odvážnou výzvou. Křesťan, řekl Jan Pavel II., „se neptá, koho má milovat, protože z otázky „Kdo je můj bližní?“ již logicky vyplývají hranice a podmínky (...) Správná otázka nezní „Kdo je můj bližní?“ ale „Komu se mám stát bližním?“ A odpověď zní: „Kdokoliv, kdo je v nouzi, i když ho neznám, se stává mým bližním, kterému mám pomáhat“.[15] Je to ona *blížkost*[16], která nám připomíná naše povolání být *blízkými* svých bližních, být „ostrovy milosrdenství uprostřed moře lhostejnosti“.[17]

Cesta k plnosti Zákona

Dalo by se říci, že rozhovor se znalcem Zákona je jakýmsi shrnutím cesty od mravních předpisů Starého zákona k plnosti mravního života v Kristu. Zákon vyvoleného lidu, jak připomíná sv. Pavel, byl svatý, správný a dobrý[18], ne však definitivní. Sloužil především k tomu, aby připravil lidská srdce na příchod Našeho Pána.

Zdá se, jako by v sobě farizeova otázka „Jaké přikázání Zákona je největší?“[19] odrážela jistou vyčerpanost z bezpočtu předpisů, které byly pro přílišné lpění na právních normách zaváděny do náboženského života Izraele. Ježíš Kristus si jednou postěžoval na učitele Zákona: „Uvalujete na lidi břemena, která sotva mohou unést, a sami se těchto břemen nedotknete ani jedním prstem.“[20] Z tradic se navíc někdy stávala záminka k

obcházení Božích přikázání: Pán např. odsuzuje postoj těch, kdo darem pro chrám obcházeli povinnost starat se o rodiče.[21]

Ježíš se zaměřuje na to podstatné: na lásku k Bohu a bližnímu. Vyplňuje se tak to, co říká sám o sobě, totiž že nepřišel „zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem je zrušit, ale naplnit“. [22] Smlouva, kterou Bůh uzavřel se svým lidem, obsahovala určité předpisy, jejichž původním smyslem nebylo lidi zatěžovat, ale vést cestou svobody: „Hleď, předložil jsem ti dnes život a dobro i smrt a zlo; když ti dnes přikazuji, abys miloval Hospodina, svého Boha, chodil po jeho cestách a dbal jeho přikázání, nařízení a právní ustanovení, pak budeš žít a rozmnožíš se; Hospodin, tvůj Bůh, ti bude žehnat v zemi, kterou přicházíš obsadit.“[23]

Země zaslíbená Židům je obrazem země v nitru, do níž lidé všech dob

mohou vstoupit, budou-li zachovávat pravý smysl Pánových přikázání. Ta jsou bránou ke spojení s Bohem.

Každá jiná země mimo ni je nehostinná: „To, co je třeba k dosažení štěstí, není pohodlný život, ale zamilované srdce.“[24]

Obřadní a právní ustanovení izraelského národa byla s příchodem Ježíše Krista zrušena, ale Desatero Božích přikázání platí stále: shrnuje základní mravní zásady potřebné k tomu, abychom mohli milovat Boha (stavět ho nade vše, mít v úctě jeho svaté jméno, světit sváteční dny, jako např. křesťané neděli) a ostatní lidi; abychom pěstovali lásku a úctu k rodičům, chránili život, usilovali o čistotu srdce atd. Kolik generací Izraelitů rozjímalo o pravdě a požadavcích Otce obsažených v těchto deseti slovech! „Tvá svědectví budou mým dědictvím věčně, z nich se veselí mé srdce.“[25] Jsou důkazem milosrdenství Boha, který

nechce, abychom sešli z cesty, který chce, abychom měli život v plnosti. Svět se může občas proti Božím přikázáním vzbouřit a pokládat je za nemoderní předpisy, vlastní ranému stádiu lidstva; existuje však dostatek případů zhroucení lidí nebo i celých společností, protože se domnívali, že je mohou ignorovat. Desatero je konstantou vnitřního světa člověka: pokud je poruší, jeho srdce se znetvoří.

Abyste byli syny vašeho Otce

Desatero je zakotveno v Novém zákoně, který ustanovil Ježíš Kristus svou spásitelskou smrtí na kříži. Tento Nový zákon je milost Ducha svatého daná skrze víru v Krista.^[26] Nyní už tedy nemáme usilovat jen o morální horizont, ale máme žít v Ježíši a stále více se mu podobat; dovolit Duchu svatému, aby nás přetvořil, abychom mohli plnit jeho přikázání.

Jak se více podobat Ježíši Kristu? Kde můžeme vidět, jaký byl? Katechismus říká, že „blahoslavenství vykreslují tvář Ježíše Krista a popisují jeho lásku“.[27] V blahoslavenstvích zachycených v evangeliích vidíme obraz našeho Pána, jeho tvář zjevující milosrdnou lásku Otcovu ke všem lidem. Blahoslavenství obsahují přísliby dané vyvolenému národu, zdokonalují je však tím, že je zaměřují ne na vlastnění země, ale na nebeské království.[28]

První čtyři blahoslavenství se v Matoušově evangeliu vztahují na životní postoj či způsob života zaměřující se na Ježíšova slova:[29] „Blahoslavení chudí v duchu“, „plačící“, „tiší“, „kdo lační a žízní po spravedlnosti“. Vyzývají nás, abychom důvěřovali Bohu a ne vlastním silám, abychom snášeli utrpení v křesťanském duchu, abychom byli trpěliví. K nim se připojují další, která kladou důraz na

skutek: „Blahoslavení milosrdní“, „čistého srdce“, „tvůrci pokoje“, a pak ještě další, která nám připomínají, že kdo chce následovat Ježíše, musí snášet protivenství;[30] má to však dělat s radostí, protože „štěstí nebeské patří těm, kteří dokážou být šťastni na zemi“.[31]

Blahoslavenství bezesporu vyjadřují milosrdenství Boha, který se zavazuje, že každého, kdo ho následuje, obdaruje nezměrnou radostí: „Radujte se a jásejte, neboť máte v nebi velkou odměnu.“[32] Nejedná se nicméně o sbírku aforismů sloužících k tomu, abychom si představovali nějaký utopický lepší svět, který nám *někdo* umožní, nebo k tomu, abychom v nich hledali falešnou útěchu v momentálních obtížích. Proto jsou také blahoslavenství nazývána náročnými Božími výzvami adresovanými lidskému srdci, vybízejícími člověka

k tomu, aby již zde na zemi usiloval o dobro a spravedlnost.

Uvažovat nad blahoslavenstvími (např. v modlitbě) pomůže poznat, jak je uplatnit v každodenním životě. Např. mírnost se může často projevovat „přívětivým úsměvem pro toho, kdo tě obtěžuje; mlčením před nespravedlivým nařčením; laskavým rozhovorem s protivnými a dotěrnými lidmi; každodenním úsilím přehlížet malichernosti, které jsou ti nepříjemné a obtěžující u těch, kteří s tebou žijí....[33]

Kdo se snaží žít podle ducha blahoslavenství, obohacuje svou osobnost o postoje a způsoby usuzování, které mu usnadní plnění přikázání. Čisté srdce mu umožní vidět v každém člověku Boží tvář a brát ho jako někoho, kdo si zaslouží úctu, a ne jako někoho, kdo je pouhým cílem uspokojení zvrácených tužeb. Kdo kolem sebe

vytváří pokoj, ten žije jako Boží dítě a vidí i v ostatních lidech Boží děti. Kráčí „vzácnou cestou“[\[34\]](#) lásky, „která všechno omlouvá, všemu věří, nikdy nad ničím nezoufá, všecko vydrží“[\[35\]](#). Křivdy proměňuje v příležitost k tomu, aby miloval a modlil se za ty, kteří působí zlo.[\[36\]](#) Přizpůsobíme-li své srdce blahoslavenstvím, uskutečníme ideál, který nám předkládá Ježíš Kristus: být „milosrdný, jako je milosrdný váš Otec“[\[37\]](#). Staneme se nositeli Boží lásky, naučíme se vidět v druhém bližního, který potřebuje naši pomoc; budeme v Kristu dobrým Samaritánem, který jedná milosrdně, aby naplnil zákon lásky. Naše srdce se rozšíří, jako se rozšířilo srdce Panny Marie.

Carlos Ayxelá – Rodolfo Valdés

[1] Srov. Lk 10, 25.

[2] Lk 10, 26.

[3] Dt 6, 5.

[4] Lv 19, 18.

[5] Mt 22, 40.

[6] Lk 10, 28.

[7] Lk 10, 29.

[8] Lk 10, 29.

[9] Homilía sobre el grande y santo Sábado (PG 43, 462).

[10] Lk 10, 34.

[11] Svatý Augustin, Kázání 131, 6.

[12] Lk 10,37.

[13] Lk 10, 37.

[14] František, Poselství, 24–I–2014.

[15] Svatý Jan Pavel II., Poselství, 2–II–1999.

[16] František, ex. ap. Evangelii Gaudium (24–XI–2013), č. 169.

[17] František, Poselství, 4–X–2014.

[18] Srov. Řím 7,12.

[19] Mt 22,36.

[20] Lk 11,46.

[21] Mt 15,3–6.

[22] Mt 5,17.

[23] Dt 30, 15–18.

[24] Sv. Josemaría, Brázda, 795.

[25] Žl 119, 111.

[26] Srov. sv. Tomáš Akvinský, Summa Theologica, I–II, q. 106, a. 1, c. a ad 2, cit. v: sv. Jan Pavel II., enc. Veritatis Splendor, 6–VIII–1993, č. 24.

- [27] Katechismus katolické církve, č. 1717.
- [28] Srov. Katechismus katolické církve, č. 1716.
- [29] Srov. Mt 5, 3–12.
- [30] Srov. Mt 5, 10–12.
- [31] Sv. Josemaría, Výheň, č. 1005.
- [32] Mt 5,12.
- [33] Sv. Josemaría, Cesta, č. 173.
- [34] 1 Kor 12,31.
- [35] 1 Kor 13, 7.
- [36] Srov. Mt 5, 44–45.
- [37] Lk 6, 36.
-

stejne-jednej-i-ty-bozi-zakon-a-
milosrdenstvi/ (28.03.2025)